

PAVARËSIA E GJYQËSORIT NË MAQEDONINË E VERIUT: DERI KU JEMI DHE KU PO SHKOJMË?

Autore: Beba Zhagar
Instituti për politikë evropiane - Shkup
Shkup, dhjetor 2022

Ky dokument i shkurtër ofron një përmbledhje të tre raporteve në të cilat analizohet pavarësia e gjyqësorit në Republikën e Maqedonisë së Veriut, si dhe rekomandimet që mund të nxirren prej tyre për përmirësimin e situatës.

Në rrugën që ka zgjedhur Republika e Maqedonisë së Veriut, e cila çon në dyert e Bashkimit Evropian, përveç punës për reformat e brendshme, është gjithashtu e rëndësishme të monitorohet me kujdes situata në vendet anëtare dhe rekomandimet nga institucionet e BE-së. Prandaj, është e nevojshme t'i referohemi Raportit për progresin e vendeve, të cilin Komisioni Evropian e përgatit çdo vit, në të cilin analizohet shkalla e progresit të vendeve në fusha të ndryshme, pas së cilës futen rekomandimet për përmirësimin e aspekteve problematike. Ndër të tjera, ky raport përmban një rishikim të gjendjes së gjyqësorit, si pjesë e Kapitullit 23. Një shembull më specifik i analizës së sektorit gjyqësor është Raporti i vlerësimit i Komisionit Evropian për Efkasitetin e Drejtësisë së Këshillit të Evropës (CEPEJ), i cili shqyrton situatën në gjyqësorin në shtetet anëtare të Këshillit të Evropës si dhe në vendet vëzhguese. Përveç këtyre raporteve, është e rëndësishme të merren parasysh analizat e brendshme. Blueprint grupi për reformat në gjyqësor ka përgatitur një Analizë për një vlerësim gjithëpërfshirës të zbatimit të Strategjisë për Reforma në Sektorin Gjyqësor (2017-2022), e cila ndër të tjera i referohet pavarësisë dhe paanshmërisë së gjyqësorit, cilat masa nga kjo fushë e Strategjisë janë realizuar, cilat jo, dhe jep rekomandime në atë drejtim.

Ky dokument i shkurt është përgatitur në kuadër të projektit "Ndertojme urë për një të ardhme të përbashkët: Sundimi i së drejtës në drejtim të aderimit në BE", i financuar nga Bashkimi Evropian. Përmbajtja e këtij dokumenti është përgjegjësi e vetme e Institutit për politikë evropiane dhe assesi nuk mund të konsiderohet se i përfaqëson qëndrimet dhe pikëpamjet e Bashkimit Evropian.

Instituti
për
politikë
evropiane
Shkup

Raporti i Komisionit Evropian për progresin e Republikës së Maqedonisë së Veriut në vitin 2022

Raporti vjetor i progresit i KE¹ mbi Republikën e Maqedonisë së Veriut pohon se reformat gjyqësore, ashtu si në raportin e vitit të kaluar², kanë parë njëfarë progresi, me çka në këtë drejtim është përmendur dhe përforsimi i pavarësisë së gjyqësorit.

Megjithatë, KE është e përmbajtur për veprimin e Këshillit Gjyqësor si mbrojtës i pavarësisë së gjyqësorit.³ Edhe pse raporti i vitit 2020⁴ vlerësoi rolin proaktiv të Këshillit Gjyqësor, raporti i vitit të kaluar⁵ theksoi nevojën që Këshilli Gjyqësor të ruajë rolin e tij si mbrojtës i gjyqësorit. Këtë vit, KE është më kritike dhe vëren se është e nevojshme që Këshilli të forcojë rolin e tij si mbrojtës i pavarësisë dhe paanshmërisë së gjyqësorit, si dhe të përmirësojë transparencën. Nga ana tjetër, Këshilli i Prokurorëve Publikë duhet të arsyetojë vendimet e tij dhe të sigurojë qasje të rregullt të mediave në seancat e tij, me çka do të rritet transparencja.⁶

Raporti thekson rëndësinë e ndjekjes së angazhimit për të promovuar pavarësinë e gjyqësorit dhe përmirësimin e perceptimeve për pavarësinë e sektorit gjyqësor në Këshillin Gjyqësor dhe Këshillin e Prokurorëve Publikë, në drejtim të promovimit të pavarësisë së gjyqësorit dhe përmirësimin të perceptimeve për pavarësinë e sektorit gjyqësor. Në këtë drejtim, theksohet nënshkrimi i Deklaratës për gjyqësor të hapur në mars të këtij viti,⁷ e cila pritet të përmirësojë transparencën dhe të rrisë besimin e publikut në gjyqësor.

Sa i përket sistemit ACCMIS, vihet re se është e nevojshme të sigurohen të dhëna të sakta statistikore dhe që sistemi të jetë plotësisht funksional.

Raporti “Sistemet gjyqësore Evropiane Raporti për vlerësim i CEPEJ”

Në fillim të tetorit, Komisioni Evropian për Efkasitetin e Drejtësisë i Këshillit të Evropës (CEPEJ) prezantoi tendencat kryesore të sistemeve gjyqësore të 44 vendeve evropiane dhe tre vendeve vëzhguese në Raportin “Sistemet gjyqësore Evropiane - Raporti për vlerësim i CEPEJ - Cikli i Vlerësimit” 2022 (me të dhëna të vitit 2020).⁸ Ky është raporti i dhjetë i vlerësimit që nga themelimi i CEPEJ në vitin 2002 dhe mundëson matjen e efikasitetit dhe cilësisë së sistemeve gjyqësore, sipas të dhënave të vitit 2020, në vendet që janë objekt vlerësimi. Republika e Maqedonisë së Veriut, si shtet anëtar i Këshillit të Evropës, në këtë raport ka marrë vlerësimin e vet për sistemin gjyqësor.

1 KE, Republika e Maqedonisë së Veriut, Raporti për vitin 2022 (Komisioni Evropian 2022) [EC, ‘Republic of North Macedonia 2021 Report’ (European Commission 2022)] < https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/north-macedonia-report-2022_en>.

2 KE, Republika e Maqedonisë së Veriut, Raporti për vitin 2021 (Komisioni Evropian 2021) [EC, ‘Republic of North Macedonia 2021 Report’ (European Commission 2021)] < https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/north-macedonia-report-2021_en>.

3 Blueprint grupi për reforma në gjyqësor, „Koment i Blueprint grupit për gjyqësorin mbi raportin e Komisionit Evropian për Gjyqësorin 2022 – Deri ku jemi dhe çka më tutje?, [Блупринт-група за реформи во правосудство, „Коментар на Блупринт-групата за правосудство на извештајот на Европската комисија 2022 година во делот на правосудството – до каде сме и што понатаму?“] 8 nëntor 2022, http://blueprint.org.mk/wp-content/uploads/2022/11/Final_Blueprint-policy-document.pdf.

4 KE, Republika e Maqedonisë së Veriut, Raport për vitin 2020 (Komisioni Evropian 2020) [EC, ‘Republic of North Macedonia 2020 Report’ (European Commission 2020)] < https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2020-10/north_macedonia_report_2020.pdf>.

5 KE, Republika e Maqedonisë së Veriut, Raport për vitin 2021 (Komisioni Evropian 2021) [EC, ‘Republic of North Macedonia 2021 Report’ (European Commission 2021)] < https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/north-macedonia-report-2021_en>.

6 Blueprint grupi për reforma në gjyqësor, „Koment i Blueprint grupit për gjyqësor mbi raportin e Komisionit Evropian për Gjyqësorin 2022 – Deri ku jemi dhe çka më tutje?“

7 “U themelua Këshilli për gjyqësor të hapur dhe u nënshkrua Deklarata për gjyqësor të hapur”, [Основен Советот за отворено судство и потпишана декларацијата за отворено судство] 30 mars 2022, <https://akademik.mk/osnovan-sovetot-za-otvoreno-sudstvo-i-potpishana-deklaratsijata-za-otvoreno-sudstvo/>.

8 European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), “Report European Judicial Systems – CEPEJ Evaluation Report – 2022 Evaluation Cycle (2020 Data),” 5 tetor 2022, <https://rm.coe.int/cepej-fiche-pays-2020-22-e-web/1680a86276>.

Në vitin 2020, Maqedonia e Veriut shpenzoi gjithsej 40,002,093 euro për buxhetin gjyqësor ose 19,27 euro për banor, që është një nga shumatat më të ulëta në Evropë dhe është shumë nën mesataren e Këshillit të Evropës (64,5 euro për banor). Shuma totale përfaqëson 0.37% të prodhimit të brendshëm bruto, ndërsa mesatarja e Këshillit të Evropës është 0.3% e prodhimit të brendshëm bruto.⁹ Kjo përqindje është shumë më e ulët se minimumi ligjor që duhet t'i ndahet gjyqësorit (të paktën 0.8% e prodhimit të brendshëm bruto),¹⁰ që ndikon negativisht në funksionimin dhe pavarësinë e gjykatave.

Ndarja e buxhetit të gjyqësorit është 77.4% për gjykatat, 21.8% për prokuroritë dhe 0.8% për ndihmë juridike, e cila krahasuar me mesataren evropiane është shumë më shumë për gjykatat dhe më pak për ndihmë juridike.¹¹

Edhe pse buxheti për ndihmë juridike është dyfishuar nga 0,08 euro për banor në 0,16 euro për banor, ai sërish mbetet më i ulët se mesatarja e Këshillit të Evropës (3,08 euro për banor).¹²

Analizë për një vlerësim gjithëpërfshirës të zbatimit të Strategjisë për reforma në sektorin e gjyqësorit (2017-2022) të Bluprint grupit

Bluprint grupi për reforma në gjyqësor, i cili funksionon si një rrjet joformal i organizatave të shoqërisë civile që punojnë dhe veprojnë në fushën e gjyqësorit, përgatiti një Analizë për një vlerësim gjithëpërfshirës të zbatimit të Strategjisë për reforma në sektorin e gjyqësorit (2017-2022).¹³ Analiza synon të japë një vlerësim gjithëpërfshirës dhe të pavarur të këtij procesi dhe të ofrojë rekomandime të bazuara në gjetjet, të cilat mund të përfshihen në Strategjinë e ardhshme për reforma në sektorin e gjyqësorit. Në pjesën kushtuar qëllimit strategjik të pavarësisë dhe paanshmërisë, Bluprint grupi ndoqi disa masa të parashikuara në Strategji, si dhe ndoqi planin e digjitalizimit.

Masat lidhur me funksionimin e mirë të sistemit ACCMIS (Masat 2.1.5-1 dhe 2 të Strategjisë) parashikojnë tejkalimin e mundësive të keqpërdorimit të sistemit të shpërndarjes elektronike të lëndëve nëpërmjet: krijimit të një organi për vlerësimin e përdorimit të ACCMIS; kryerjen e procedurave të ekzaminimit të mënyrave të përdorimit të tij dhe ndryshimin e Ligjit për menaxhimin e lëvizjes së lëndëve në gjykata dhe kryerjen e auditimeve të rregullta vjetore të funksionimit të ACCMIS nga auditorë të pavarur. Një mospërputhje në funksionimin dhe përdorimin e ACCMIS-it është konstatuar nga grupi punues ad hoc për vlerësimin e përdorimit të ACCMIS-it dhe auditimet vjetore të funksionimit të ACCMIS-it kryhen rregullisht, në përputhje me Strategjinë, duke punësuar auditorë të pavarur. Ligji i ri për Menaxhimin e lëvizjes së lëndëve në gjykata është miratuar në shkurt të vitit 2020, me një aplikim të vonuar prej tre muajsh nga data e hyrjes në fuqi. Për shkak të gjithë kësaj, të dyja masat konsiderohen të zbatuara pjesërisht.

Masat lidhur me buxhetin e pavarur dhe të qëndrueshëm të gjykatës (Masat 2.1.6-1 dhe 2 të Strategjisë) nuk janë përmbushur. Gjegjësisht, problem serioz ende paraqet zbatimi i Ligjit për buxhetin gjyqësor në pjesën e sigurimit të minimumit të përcaktuar ligjor prej 0.8%. Edhe pse është vërejtur si një anomali që krijon një disbalancë ndërmjet pushtetit gjyqësor dhe ekzekutivit të mbështetur nga pushteti legjislativ, nuk ka pasur fare përpjekje për zbatimin e këtyre masave gjatë periudhës së paraparë në Strategji. Ky

9 Idem.

10 Ligji për buxhetin gjyqësor ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë", nr. 60/03, 37/06, 103/08 dhe 145/10).

11 European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), "Report European Judicial Systems – CEPEJ Evaluation Report – 2022 Evaluation Cycle (2020 Data)."

12 Idem.

13 Ardita Abazi Imeri etj., "Analizë - Vlerësimi gjithëpërfshirës i zbatimit të Strategjisë për reforma në sektorin e gjyqësorit 2017-2022" [Анализа - Сеопфатна оценка на спроведувањето на Стратегијата за reforma на правосудниот сектор 2017-2022] (Instituti për Politikë Evropiane - Shkup, 10 nëntor 2022), <https://bit.ly/3V2IP1e>.

konkluzion rrjedh nga fakti se buxheti i gjykatave në vitet e kaluara ka qenë vazhdimisht nën minimumin e parashikuar: buxheti i gjykatës ishte 0.29% për vitin 2019, për vitin 2021 është 0.39%, ndërsa për vitin 2022 është parashikuar 0.3%.¹⁴

Masa për hartimin e Rregullores së re të Gjykatës është zbatuar pjesërisht pasi është formuar dhe hartuar grupi punues për përgatitjen e tekstit. Por ende nuk është finalizuar, sepse varet drejtpërdrejt nga dispozitat e disa ligjeve procedurale, ndryshimet e të cilave janë në proces.

Procesi i digjitalizimit në gjyqësor është zbatuar prej 12 muajsh përmes Këshillit për koordinimin e teknologjisë së informacionit dhe komunikimit në organet e gjyqësorit, i cili ka realizuar disa aktivitete gjatë kësaj periudhe. Megjithatë, Blueprint grupi arriti në përfundimin se procesi zhvillohet në mënyrë pjesërisht transparente dhe gjithëpërfshirëse, pasi nuk ka transparencë në raportimin e procesit dhe hapat e ndërmarrë nuk i kanë përfshirë shoqatat e qytetarëve, të cilat janë të përfshira drejtpërdrejt në reformën në drejtësi.

Përfundim

Sipas raporteve të analizuara ndërkombëtare dhe të brendshme, është evidente se ka progres në pavarësinë e gjyqësorit, por jemi larg arritjes së nivelit të kërkuar nga BE-ja, madje edhe masat e pavarësisë dhe paanësisë nga Strategjia për reforma në sektorin e gjyqësorit (2017-2022) nuk janë përmbushur plotësisht. Na pret një periudhë e gjatë negociatash për anëtarësim në BE, kështu që me Strategjinë e re për reforma në sektorin e gjyqësorit mund të përmirësojmë situatën me pavarësinë e gjyqësorit, e me këtë edhe perceptimin e qytetarëve të Maqedonisë dhe BE-së për këtë çështje. Megjithatë, duke pasur parasysh faktin se BE-ja nuk ka asnjë mekanizëm për të përjashtuar shtetin e saj anëtar nga Bashkimi,¹⁵ është e qartë pse shtetet anëtare nuk kanë një motiv më të fortë për të përmirësuar situatën e tyre të sundimit të ligjit. Këtu hyjnë institucionet e BE-së me mekanizma të tillë si kushtëzimi i fondeve që u jep Bashkimi, për të forcuar pozicionin e tyre dhe për të motivuar vendet anëtare dhe vendet candidate për t'u përmirësuar.

¹⁴ Idem.

¹⁵ Alice Tidey, "Member States Can Leave the EU, but Can the Bloc Kick One of Them Out?," Euronews, 12 prill 2022, <https://www.euronews.com/my-europe/2022/04/08/member-states-can-leave-the-eu-but-can-the-bloc-kick-one-of-them-out>.

